

izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice hřtv. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Delešniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobę
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 10.

V Mariboru, dne 10. marcija 1898.

Tečaj XXXII.

Že zopet novo ministerstvo.

Dan 5. marcija 1898 je veleznamenit v avstrijski zgodovini. Ministerski predsednik Gauč je razveljavil Badenijeve jezikovne naredbe ter izdal za Česko in Moravsko nove naredbe, vsled katerih je uradni in službeni jezik povsod oni, katerega so prebivalci proglasili svojim deželnim jezikom, v jezikovno mešanih krajih pa se naj rabita oba jezika. Istega dne je baron Gauč tudi sklical državni zbor na dan 21. marcija.

Dne 5. marcija, pozno zvečer pa je baron Gauč vse presenetil s tem, da se je odpovedal ministerstvu, in z njim vred so odstopili vsi naši ministri. V to so presvetli cesar milostno privolili ter ob enem naročili Francu grofu Thun-u, naj sestavi novo vladu. Grof Thun je nato sestavil novo ministerstvo, katero so cesar potrdili dne 7. marcija.

Novo ministerstvo je tako-le sestavljeno: Franc grof Thun, ministerski predsednik in vodja notranjega ministerstva; maršal Zeno grof Welsersheimb, domobr. minister; dr. Henrik vitez pl. Wittek, železniski minister; dr. Ignacij pl. Ruber, pravosodni minister; grof Artur Bylandt-Rheydt, minister za uk in bogočastje; Mihael baron Kast, poljedelski minister; dr. Jožef Kaizl, finančni minister; dr. Jožef M. Bärnreither, trgovinski minister, in Adam vitez pl. Jedrzejovič, minister za Galicijo.

Gauč je torej šel, ker si ni upal dognati dogodbe z Ogersko; za njim žalujejo samo nemški liberalci, ker je mož tudi res liberalac od pet do glave. Novi ministerski predsednik,

Franc grof Thun, pa je češki plemenitaš in veren katoličan. Nemškoliberalni listi ga kaj neprijazno pozdravljajo, in to je zanj dobro znamenje. Tem listom je po godu samo liberalac Bärnreither, zastopnik nemško-liberalnega veleposestva, ki torej novi vladi ne bo nasprotovalo.

Vsi krščanski listi pa se radujejo nad Thunovim ministerstvom. Grof Thun se bode trudil za resnico in pravico, skrbel za red ter gledal na to, da avstrijske postave dobijo zopet veljavo. Ministri Wittek, Ruber in Bylandt-Rheydt so uradniki, dr. Kaizl je Mladočeh, vitez Jedrzejovič Poljak in novi poljedelski minister baron Kast, dozdej deželni glavar gornjeavstrijski, je nemški katoličan. Obilni blagoslov božji spremlja Thunovo ministerstvo, državni zbor naj začne uspešno delovanje, da vsi avstrijski narodi pridejo do pravice in blagostanja!

Se enkrat: Cesarjeva petdesetletnica in Slovenci.

V zadnjih številkah je «Slov. Gospodar» objavil adresni načrt, ki ga je bil sestavil odličen ud katoliške stranke deželnega zbora kranjskega. Načrt pa se je bil, predno se je predložil, od vseh slovenskih poslancev še skupno pretresel ter pri tej priliki nekoliko izpremenil. Taka adresa do cesarja je silno važna stvar, ker se zastopnikom ljudstva ne nuja pogostoma prilika, da bi mogli čustva in želje, ki jih goji ljudstvo, vladarju izjaviti

neposredno. Tej adresi pa dajemo posebno važnost, prvič ker se je odposlala povodom petdesetletnice našega presvetlega vladarja, drugič ker se je sklenila v jako važni politični dobi in tretjič ker ima v nje zadnjem delu besedo ves slovenski narod. Zatorej se nam zdi potrebno, da štajarsko ljudstvo izve, kako se je objavljeni načrt v onem delu, ki izreka želje vsega naroda slovenskega, pre-naredil.

Bistveno se ni mnogo izpremenilo, ali kar se je, je ogromne važnosti. V prvi sestavi je načrt izrekel prepričanje slovenskega naroda, «da si ta ne pribori preje svojih narodnih pravic, nego da se vse slovensko ozemlje združi v jedno upravno celoto.» Čitatelji «Slovensk. Gospodarja» se bodo spominjali, da smo lani v člankih «Pred važnimi izpremembami» se s tem prašanjem mnogo bavili ter prišli do zaključka, da ima slovensko ljudstvo v kroninah, v katerih je v manjšini, zahtevati namestniške, oziroma deželnovladne oddelke. Uzrokov, ki so nas dovedli do tega sklepa, ne bomo zopet navajali. Izrekli smo v listu opetno svoje trdno prepričanje, da je ta zahteva z ozirom na program državnozbornske večine jedino prava, in radi tega danes tem večjim veseljem beležimo, da se je adresa na gori navedenem mestu v našem smislu izpremenila. Razpeto tiskane besede glase se sedaj tako-le: «nego da se povsod, kjer bivajo Slovenci v manjšini, politična uprava uredi tako, da tvarjajo slovenske manjšine zasebna upravna ozemlja.» Ta zahteva

Listek.

Od doma.

(Piše posestnik J. K. Primurski.)

Od Gradca proti severnej strani se za človeka, na ravnine navajenega, odpira ne-navaden svet. Ravnice ob železnici so ozke, le tu in tam je po katera dolinica še precej prostrana. Nova sprememba je pri postaji Kapfenberg. Tukaj smo romarji izstopili iz vlaka, ker smo imeli namen, da pridemo v Marijino Celje. V to svrhu smo se preselili v vozove vlaka, ki prevaža po železnici do postaje Seewiesen.

Toda nas je bilo več, kakor po vozovih prostora. Moralo je torej mnogo božjepotnikov ostati v Kapfenbergu ter čakati, dokler je vlak se privlekel nazaj po nje. Ta 23 kilometrov dolga proga šteje 10 postaj. Naša «domača» železnica Radgona-Ljutomer meri 26 kilometrov, pa ima 7 postaj; od Radgone do Spielfelda je 31 kilometrov daljave in 8 postaj. Od Pragarskega do Središča je proga dolga 50 kilometrov, na istej pa 7 postaj. Konjice-Poličane šteje 15 kilometrov in 6 postaj, Celje-Velenje pa 38 kilometrov in 9 postaj. Od Spielfelda do Zidanega-mosta železna cesta meri 110 kilometrov in ima 17

postaj. Od Spielfelda do Kapfenberga pa 104 kilometre in 19 stacij. Če te številke primerjamo s prožico Kapfenberg-Seewiesen, to ima ona primeroma veliko postaj. Nam se je torej zdelo, da se vlak ustavlja prepogostokrat. Razmere pač povzročujejo potrebo.

V kraju Seewiesen je romarje čakalo nekoliko vozov. Te so zasedli nekateri potniki, seveda proti dobremu plačilu, drugi so šli pešice do Marijinega Celja. Svetu, kakoršnega smo potoma videli, pač «ravnine sin» vaje ni. Med planinami hodeči občudovali smo orjaški vrh, zdi se, da se velikan brž neba dotika. Da smo po teh hribovitih krajih mislili na ravnico ob Muri v našej slovenskej domovini, tega ni treba praviti.

Pri nas doma cele šume sadonosnega drevja, a tukaj smo videli jeden jedini sad, namreč črešnje. Gredeč sem se pridružil nekemu možu, ki je šel sena grabljat. Seno so torej kosili še le v jeseni. Saj pri nas Murskih poljancih velja mesec avgust že za mesec jesenski, ker pravijo da se «na Lóvrenčevu» začne jesen, ne meneč se za to, da koledarji pišejo: «Jesen se začne dne 22. septembra» ali v letu 1898. še za jeden dan pozneje. Med razgovorom opazim dve črešnjevi drevesi, začudim se ter kažoč na sad rečem: «Tukaj pa še imate črešnje!» Spremljevalec mi je odgovoril, da so črešnje sedaj

še le začele zoreti. Tako je na Gornjem Štajrju sredi avgusta!

Pač v avgustu še zorijo črešnje tudi med gorami po slovenskem delu dežele, t. j. po Pohorju in proti Solčavi, ali tudi totu sicer krasni kraji se nam poljancem dozdevajo dokaj žalostni. Pri nas črešnje zorijo dva meseca prvlje, in ljudstvo pravi, da «sveti Vid (15. jun.) je črešenj sit». Koliko drugega sadja je potem do koledarske jeseni na izbiro! Nemški «planine sin» tega nima. Po vsem potovanju med velikanskim gorovjem nisem videl ne jablani, ne trsa. In kako je s poljščino? Tu in tam smo videli njivico, poslonjeno po dolinici ali ob vznožju planine. Po istih rastel je oves, tudi rž, pa bilo je brez malega še vse zeleno; krompir se je pripravljal za cvet. Le po bolj prisojnih legah so rž bili že po-želi, ali pravzaprav pokosili, ker žito kosijo s koso, kakor je to šega tudi pri nas ob bregovih slovenske Mure. Svoje njive in travnike imajo posestniki spozagrajene, to zavoljo tega, naj bi jim jeleni in srne ne poškodovale in pokončale bornih prirastkov zemeljskih.

Navadne domače živali tam so koze, ponekod smo videli pasti tudi krave. Ob cesti je pastir pasel okoli dvadeset glav broječo čredo koz; na primerno vprašanje mi je mladenič odgovoril, da so tiste kozice lastnina več gospodarjev. Na prvi pogled se

se je od slovenskih zastopnikov jednoglasno sprejela, bo šla do cesarja, in je torej jedro našega političnega programa.

Ali naj se nam pri tej priliki tudi dovoli, da dostavimo par majhnih opombic o adresi. Gotovo bi ne bilo odveč, ako bi se bilo zahtevalo za slovensko zemljo sodišče druge instance ali višje deželno sodišče in sicer v Ljubljani.

Sedaj spadajo okrožna in okrajna sodišča na Slovenskem pod Gradec in Trst, kamor tudi spadajo nemška in laška. Gotovo bi vlada naši želji ustregla, če nam dovoli zasebna upravna ozemlja; kajti če uživa naš jezik dejansko enakopravnost pri političnih uradih, bilo bi le nerodno, ako bi sodišča ostala pri starem. Da bi se pa ta-le laglje prilicila novim razmeram, morala bi se okrožna in okrajna sodišča na Slovenskem predstaviti jednemu sodišču višje instance.

Tudi bi bili želeli, da se Slovenski Štajar ne bi bil štel med one pokrajine, v kojih se narodna enakopravnost zlasti v šoli še za silo izvršuje; pri nas je v resnici o narodni enakopravnosti toliko videti, kakor, recimo, v zvezdi Martu o človeških prebivalcih. Ti, ki jih hočejo videti, vidijo »nekaj«, oni pa, ki jih iščejo, ne vidijo nič. Zahteva slovenske ljudske šole naj bi se torej bila poudarjala tudi za Štajarsko. Slovenskih srednjih šol pa smo potrebni vsi Slovenci, ne le kranjski, kakor se je naglašalo. Če že vlada dela v avstrijskih Slovanih oziroma na prosveto razločke, pa jih mi Slovenci med seboj ne smemo delati. Jednako merimo hočemo napredovati, vsi zahtevamo srednjih šol, saj je tudi vseučilišče namenjeno vsem.

Sicer pa brez zamere, velespoštovani gospodje in bratje po krvi in jeziku! Veliko hvalo smo vam dolžni, da nas obmejevali niste pozabili, bodite uverjeni, da plam hvaležnosti, ki jo zaslužite, v naših srcih ne bode ugasnil nikdar.

Se nekaj. Taka adresa celokupnega slovenskega naroda se menda od 1848. leta ni več pošiljala do najvišjega mesta. Ta adresa ni le znamenje probujajoče se narodne zavestnosti v nas Slovencih, ampak tudi posledica sloge narodovih zastopnikov, ki bo gotovo vzbudila večje spoštovanje do nas. Torej: »Bog živi gospode deželne poslance kranjske, Bog pa ohrani tudi slogo v njih in v nas vseh!«

Deželni zbor štajarski.

Kakor smo zadnjič na kratko poročali, zaključil se je deželni zbor zvečer dne 26.

nam torej lahko zdi, da so tisti kraji revni, ubožni, pa niso. Pridne roke si vsakdanji kruhek služijo s težavnim delom po planinskih jamah, tam kopljejo premog, tukaj na svetlo spravljajo železo, onde podirajo drevje, in vsled tega naletiš sedaj na topilnico, potem na žago, na skladišče lesa, skratka: tamošnji prebivalci imajo pač tudi — svoj kruh.

Smešnica. Pri nekem tesarskem delu odleti z visokega mesta tesarju sekira iz roke. Doletela je z ostrino spodaj stoječega delavca tako, da mu je odsekala nos in palec na nogi.

Zdravnik, ki je bil ravno na to prišel, pobere ta dva odsekana kosca iz prahu, v naglici opere ter ju pritisne na krvaveči rani in ju obveže, da bi se prirastla. Posrečilo se je. Le ko so rane odvezali, so zapazili, da je palec na nosu prirastel, a nos na palec.

No druge nesreče potem ni bilo, kakor da je moral ta delavec si na nosu nohet rezati, a kadar je hotel kihnuti, je moral čevljev sezuti.

Oče: »No moj ljubi Črnogojček, sedaj boš skoraj iz šole stopil; treba se ti bo odločiti za ta ali oni stan. Kaj bi najrajši bil?« — Sinček: »Dimnikar!« — »Zakaj pa ravno dimnikar?« — »Da se mi ni treba umivati.«

februarja; vendar se nam zdi potrebno, da še nekatere reči iz dež. zbora natančneje omenimo. Dne 23. febr. se je vršila volitev 12 udov v deželno davčno komisijo. Nemška večina je sklenila, da se imata voliti izmed velikega posestva 2 uda, izmed mestne skupine 2 in izmed kmečkih poslancev dva; iz cele zbornice pa 6 poslancev. Poslanci kmečke skupine so se pogodili, da se ima voliti 1 nemški konservativci in 1 Slovenec. Izvolila sta se v tej skupini dekan dr. Črstvov in Slovenec g. Pavel Simon v Mariboru. Namestnik poslednjega je g. Kukovec v Ljutomeru. Iz cele zbornice so dovolili Slovincem tudi enega uda. Izvolil se je g. Franc Robič, deželni odbornik, in v namestnika g. dr. Ivan Dečko. Nemškim konservativcem se ni dovolil iz cele zbornice nobeden člen.

Nastal je potem razgovor o 6-letnem šolskem obiskovanju. Kakor že veste, so letos liberalni nemški poslanci pobrali predlog konservativcev, naj se spremeni državni šolski zakon tako, da bo deželni zbor štajarski smel skleniti 6-letno šolsko obiskovanje. Naučni odsek, v katerem imajo nemški liberalci večino, je pa zavrgel ta predlog ter zbornici nasvetoval, naj naroči deželnemu odboru, da še poizveduje v tej zadevi. Konservativni poslanec Hagenhofer predlaga, naj deželni zbor zahteva od vlade, da skrbi za spremenitev dotične državne postave. Ta predlog se je pa zavrgel. Za-nj so glasovali vsi kmečki poslanci (16 jih je bilo navzočih izmed 23); proti temu predlogu jih je pa glasovalo ostalih 28 poslancev. Še mnogoteri tistih, ki so poprej predlog za vpeljavo šestletne šolske dobe podpisali, so glasovali zdaj proti predlogu. Pri zdajšnjih deželnozborskih razmerah ni pričakovati, da se še kmalu olajša teško šolsko breme. Po mojih mislih ni za zdaj druge pomoči, kakor da se o bčine, ki želijo polajšanje, obrnejo na prihodnji deželni zbor v mnogoštevilnih prošnjah ter dokazujejo s tehtnimi podatki, kako težavno je za kmečko ljudstvo, ako morajo otroci, oddaljeni od šole, celi dan brez jesti ostati v šoli. Naj se pa take prošnje predložijo deželnemu zboru po kakem deželnem poslancu v začetku deželnega zbora. Nekateri letošnjih takih prošenj je vendar deželni zbor priporočil deželnemu šolskemu svetu v ugodno rešitev.

Dne 25. febr. so bile na dnevnemu redu deželne železnice. K tej točki se je oglasilo mnogo govornikov. Zastran konjiške železnice se je pritoževal poslanec J. Žičkar, da mora konjiški okraj vsako leto doplačevati po 6300 fl. za to železnico, a vrhu tega pa še cela dežela 5450 fl. Kaj je uzrok, da ima ta železnica leto za letom toliko primanjkljaj? Prvi uzrok je ta, da so vozne cene previsoke. Blago se spravi po cesti po nižji ceni v Poličane, kakor po železnici. Drugi uzrok je to, da je železnica prekratka. Ko bi se mogla železnica pozidati do Doliča, koder bo vozila nova železnica iz Velenja v Dravograd že meseca julija 1899. bi bilo več prometa. Imenovani poslanec prosi vlado, naj ona pripomore z državnimi doneski, da se pozida ta proga. Slednjič predlaga, naj se deželnemu odboru naloži, da preiskuje in v prihodnjem zasedanju poroča deželnemu zboru: Ali bi ne bilo mogoče odvzeti konjiškemu okraju in celi deželi teško breme vsakoletnega doplačevanja za to železnico s tem, da se železnična proga potegne iz Konjic do Doliča in se znižajo vozne cene? Ta predlog se je sprejel. G. Iv. Vošnjak je priporočal, naj se na progi Celje-Velenje vpelje še jeden vlak, ker zdajšnja 2 ne zadostujeta. G. dr. Rosina je izrazil zastran železnice Spielfeld-Ljutomer željo, naj se vožnji red spremeni, in naj se železnica nadaljuje iz Ljutomera v Središče ali v Ormož. Gosp. cesarski namestnik je v zadevi nadaljevanja železnice iz Konjic do Doliča g. J. Žičkarju obljubil, da bi država pomagala zidati to železnico, če se bo udeleževala tudi dežela.

Istega dne se je v večerni seji razpravljalo o skupnih deželnih potrebnostih za leto

1898. Vse potrebsčine znašajo 7.317.818 gld., lastni deželni dohodki 4.105.345 gld., primanjkljaj znaša 3.212.473 gld. — Pri točki: »deželna uprava« se je oglašil poslanec J. Žičkar ter razkrival krivice, ki se godijo slovenskemu prebivalstvu dežele, ki ne dobiva iz Gradca nobenega slovenskega dopisa; na mariborski vinarski šoli, katero obiskujejo z malimi izjemami sami slovenski dečki, se poučujejo edino le v nemškem jeziku; na postajah deželnih železnic se pa nahajajo sami nemški pokvečeni napisi, katerih nihče ne razume. Kdo zastopi besede Gattersdorf, Plankenstein? Naš deželni odbor je letos donesek za »Südmarko« skril med ustanove in štipendije. Temu počenjanju, kakor že omenjeno, so se upirali poslanci J. Žičkar, dr. Sernec in dr. Rosina; se vé brez uspeha. Obžalovanja vredno je to, da so se dali nemški konservativci letos strahovati od liberalcev in so glasovali tudi za »Südmarko«.

Ne smemo še pozabiti, kako grozno se je osmešil pred celim deželnim zborom znani Slovenožerec baron Rokitsky. Ta človek je zakričal v zbornici: »Cela Štajarska je nemška!« In naše zapeljano slovensko ljudstvo pošilja po nekod svojemu največjemu sovražniku zaupnico! Ta klativitez je stavil nekaj predlogov v zbornici, s katerimi meče samo le pesek ljudem v oči, da jih zaslepi in zapeljuje. A zadnjič jo je slabo skupil. Deželnemu odboru, posebej se dr. Jož. Schmidererju je očital podkupljivost. Ko je zahteval dr. Schmiderer od njega, naj dokaže, če more, da se je on ali kdo drugi v deželnem odboru dal kedaj podkupiti, če le samo za toliko, kolikor ima črnega pod nohtom, zvišal se je Rokitsky, kakor kača; pa ni mogel nič gotovega povedati. Vsa zbornica ga je obsodila radi njegovega obrekovanja. Prisiljen je bil torej dne 26. febr., da je prekal v zbornici svoje obrekljive besede in prosil razžaljene za odpusčenje. No modri Slovenci! Le pošljite še kako zaupnico temu širokoustnežu, ki ga sami Nemci več ne marajo!

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Novi ministri so bili od Njeg. veličanstva svetlega cesarja v torek zapri-seženi. — Predsednik gosposke zbornice je zopet knez Windischgrätz. — Nižjeavstrijski deželni zbor je do zadnje sobote zboroval; v vsem je sklenil mnogo koristnega.

Češko. Češki poslanci so v oklicu pohvalili ljudstvo, da se je med zasedanjem dež. zbora mirno vedlo. — Nemški dijaki spet smejo nositi trakove in čepice; in že je spet prišlo do nemirov v Pragi.

Štajarsko. Socijalisti hočejo, naj Gradčani zvečer dne 13. marca razsvetlijo okna v spomin, da se je istega dne pred 50 leti začel punt na Dunaju.

Kranjsko. V zadnji seji deželnega zbora sta se Ivan Hribar in A. Kalan potegnili za pravice izvenkranjskih Slovincov. — V Kranju je pri obč. volitvah zmagala narodna stranka; čudno, da se tega veseli »Tagespost«.

Primorsko. V Rimu je v dvoboju padel iridentist Cavalotti; vsled tega so zalovali mnogi Tržačani, da jih oni večer ni bilo v mestni zbor. — Na Reki je 230 Madjaronov po krivici vpisanih v volilni imenik.

Hrvaško. Sabor je v soboto po 3 mesečni dobi zaključil zasedanje. Opozicija si je v vsej tej dobi prizadevala, da bi vsaj nekoliko koristila svojim volilcem, ali vladna madjaronska stranka je vse preprečila.

Vnanje države.

Rim. Konzistorij, zbor kardinalov, bode dne 21. ali 28. marca. V njem bodo sveti oče Leon XIII. potrdili novega knezonadškofa goriskega in knezoškofa ljubljanskega.

Italijansko. Z velikanskim dirindajem